

מראי מקומות - סוכה

כב.

א. אמר רב סוכה עניי

פי' הראשונים דסוכה ענייה היינו שסככה קלוש, ויש להבין מהו החי' דסוכה ענייה כשרה, הרי ס"ס צלתה מרובה מחמתה. כ' הריטב"א דהחי' הוא דלא חיישינן דלמא קליש טפי ובציר שיעורא דצל ולא אדעתו. וכ' השפ"א לפרש הגמ' דלא כהראשונים, דסוכה ענייה היא כשאינה אלא ז' על ז', והו"א דבסוכה כזו צריך להיות כל הסכך שלם, ולא סגי בצלתה מרובה מחמתה, קמ"ל.

ב. ושמואל אמר קנה עולה וקנה יורד

רש"י פי' דמתוך שהוא א' למעלה וא' למטה, ממילא חמתה מרובה מצלתה, ואשמעינן מתני' דאמר' כל שאילו היו מסוככין בשוה היתה צלתה מרובה מחמתה כשרה. וע' בריטב"א שהביא בשם יש שסוברים שאין דין זה אמור אלא בשצלתה מרובה מחמתה [ע"י צירוף הקנים העולים והקנים היורדים], וכ"כ הר"ן בשם אחרים, וביאר דהחי' הוא שאין ריחוק הקנים פוסל משום ב' סככים, אבל אי הוה חמתה מרובה מצלתה, פסולה [ולכאוי' שייך לומר כן רק לפי הראשונים לעיל (ט-י) דפירשו הסוגיא שם דלא צריך הסכך שלמעלה להצטרף לעשות צלתה מרובה מחמתה למטה, אבל לפי הראשונים דס"ל דצריך לצירוף שלמעלה, א"כ ודאי מהני בסוגיין אפי' למעלה מג' טפחים].

וע"ע בתוס' דפי' דבצירור של הגמ' חשיב כצלתה מרובה מחמתה. וע' בטור (או"ח תרל"א, ה) שהביא מר' ישע"י דלא מהני אא"כ הוי צלתה מרובה מחמתה, וכ' הטור דהכי מסתבר, וכ' דעכ"פ צריך שיהי' צלתה מרובה מחמתה כשהשמש עומדת באמצע השמים, וכ' הפרישה דס"ל להטור דתוס' חולקים ע"ז וס"ל דמהני דוקא בכה"ג, אבל אם אין צלתה מרובה אפי' בשעה קטנה זו, לא מהני לומר חבוט רמי. והק' הקרבן נתנאל (ס"ק ה') לשי' דצריכים שיהי' צלתה מרובה מחמתה, א"כ למה צריכה הגמ' לומר דלשמואל מתני' תני תרתי, לימא כמו אליבא דרב, דחדא קאמר, וצריך להיות ג"כ צלתה מרובה מחמתה, והניח בצ"ע. וכן הק' הט"ז (תרל"א, ד.). וכ' לתרץ דכיון דאליבא דשמואל דמיירי בקנה עולה קנה יורד ובכה"ג ודאי צלתה מרובה מחמתה כשהחמה באמצע הרקיע, א"כ אין שייך לומר "וצלתה מרובה מחמתה", דהא פשוט שהוא כן. אבל כ' דמתוס' לא משמע כן, דכ' "רואין כל שאילו מושכבין בשוה היתה צלתה מרובה מחמתה וכו'", משמע דאי"ז מוכרח, וא"כ הדרה קו' לדוכתי, וצ"ע.

ג. קנה עולה וקנה יורד

פרש"י, כיון שהי' א' למעלה וא' למטה, ממילא חמתה מרובה מצלתה. והק' תוס', כיון דאי קיימא חמה בראש כל אדם, היתה צלתה מרובה, א"כ אין לפוסלה בשביל חמה הבא מן הצד באלכסון ועושה אותה חמתה מרובה. ולכן פי' תוס' דאין החסרון מחמת חמתה מרובה, אלא מצד צירוף הסכך, כיון שאינם בתוך ג' להדדי. וע' בערוך לנר שכ' ליישב ע"פ מש"כ הריטב"א לעיל (ב), דמה דאמר' דלמעלה מכ' אמות הצל בא מחמת הדפנות ולא מחמת הסכך, כ' הריטב"א דאע"פ דבחיצי היום איכא צל סכך, מ"מ כיון דזהו רק בימי תמוז, אבל בימי תשרי החמה לעולם מן הצד היא, וגם בניסן ותשרי ברוב היום הרי החמה היא מן הצד, א"כ פסול למעלה מכ'. ולכן י"ל דה"ה כאן, כיון שבתשרי וגם ברוב היום בתמוז החמה אינה בראש כל אדם, א"כ שפיר פסלי' זה מדין חמתה מרובה.

ד. קנה עולה וקנה יורד

פרש"י, דמתוך שא' למעלה וא' למטה, ממילא יצא דחמתה מרובה מצלתה, ואשמעי' מתני' וכו'. ולכאוי' שי' רש"י צ"ב, הלא למעשה הסכך אינו עושה צלתה מרובה, וא"כ מה מהני חבוט רמי. וע' ריטב"א שהק' דודאי אם מסכך בקנים שיש ריוח ביניהם כמותם, דאמר' דלא מהני, זהו אפי' אם אין ביניהן ג' טפחים, ולא אמר' לבד לעשותו כאילו הוה צלתה מרובה מחמתה, ומ"ש. [וכן הק' הפסקי רי"ד כאן על רש"י, ולכן פי' כהראשונים הנ"ל דמתני' מיירי בצלתה מרובה מחמתה]. וכ' דהתם מיירי שאין הסכך ראוי לעשות צל כראוי, אבל הכא יש כאן סכך מרובה. וביאר החלקת יואב (סי' כ"ח, ד"ה עוד קשיא) דמבואר מסוגיין דאין הסכך צריך שיעשה צל בפועל בסוכה, רק שיהי' שיעור בסכך שיעשה צל, וא"כ כיון דכאן יש סכך מספיק לעשות צל, לא אכפ"ל מה שאינו עושה צל בפועל (ומה שאמרנו דמבואר מהסוגיא בדף ט"ו שיש דין אחר מלבד הדין צל דג"כ צריך להיות "מחיצה", אה"נ, והחי' שמבואר בסוגיין הוא דאף הדין השני, דהיינו דצריך להיות מיצל, אינו צריך להיות בפועל, אלא סגי בהא דיש בו שיעור לעשות צל).

ה. חבוט רמי

כ' רש"י (ד"ה ה"ג וד"ה ביניהן) דלא גרסי' אין בהן טפח, ומאן דגרס לי' טועה, דאם אין בהן טפח אז לא אמר' דכל מה שתחתיהן טמא, שהרי אין כאן שיעור אהל, וגם מה שעל גבן אינו טהור, שהרי אין להקורה שיעור אהל להפסיק. אבל הריטב"א כ' דאי"צ למחוק הגירסא, דכי אמר' אין בהן טפח לאו אתחתונות קאי אלא על העליונות, דלא אמר' י

מראי מקומות - סוכה

כב. (המשך)

התחתונות טפח א"א לחבוט שם ולהשוות הגגין. והי"א שהביא הריטב"א דס"ל דבעינן אויר בתחתונה כנגד הקורה שעליו, אפי' אם הוא יותר מטפח, סברי דלא שייך חבוט רמי על חצי דבר, ואם א"א לחבוט כל הקורה, אז לא אמרי' כלל חבוט רמי.

ו. טומאה תחתיהן תחת כולן טמא

הערל"נ הביא מש"כ הריטב"א ד"תחתיהן" היינו א' מקורות הבית או העלי, וכ' הערל"נ דלכאו' דבריו לאו דוקא, דפעמים שהוא תחת קורות העלי' וטהור, וכגון שהטומאה תחת העליונות ולמעלה מתחתונות, וכיון דאמרי' חבוט רמי הוי כאלו העליונות שוות לתחתונות, וא"כ הטומאה למעלה מהן וממילא תחתיהן טהור. וכ' דבאמת יש להסתפק בזה, דמהגמ' בעמוד ב' משמע דחבוט רמי אומר דרואין העליונות כאילו הם למטה והתחתונות כאילו הם למעלה, וא"כ גם בכה"ג יש להחמיר לומר דכאילו התחתונות למעלה ויטמא הכל (אפי' מה שתחת התחתונות). ושוב דחה הראי' מהגמ' לקמן, דאולי למסקנא דאמרי' דהפשט בברייתא הוא משום לבוד ולא משום חבוט רמי אין שום ראי'.

חבוט רמי עד שיהא בגג העליונות טפח ושיהא בחלל שבין התחתונות טפח ג"כ. עוד הביא הריטב"א שי' אחרת, דאם יש בגג העליונות יותר מטפח, אז גם צריך שיהי' בגג התחתונה אויר יותר מטפח, כדי שיהי' יכול לומר חבוט רמי. וביארו האחרונים (ערוך לנה קה"י סי' כ') דנח' רש"י והריטב"א במח' יסודית בדין חבוט רמי, דרש"י ס"ל דאי"צ לדינא דחבוט רמי אלא שיהא מה שנחבט שיעור טפח, אבל אי"צ שיהא האויר שבין הקורות ג"כ פותח טפח. ולכן לא הי' יכול לפרש דקאי על העליונות, שהרי אפי' אם יש טפח בעליונות לא אמרי' חבוט רמי. אבל הריטב"א ס"ל דבעינן ב' תנאים לדין חבוט רמי, א. צריך שיהא פותח טפח לדבר הנחבט עצמו, ב. וגם צריך שיהא החלל שמשליכין אותו לתוכו פותח טפח. וביאר הקה"י מחלוקתם, דרש"י ס"ל דאמרי' חבוט הוא "דבר על דבר", ולא דוקא "דבר אצל דבר", וא"כ גם בשאין בין התחתונות טפח שפיר יש לחבוט הטפח על ב' קצות הקורות מלמעלה. אבל הריטב"א ס"ל דבעינן נמי שיהא האויר בין התחתונות טפח, משום דס"ל דהיסוד של חבוט רמי הוא לחבוט דבר אצל דבר, ולא לחבוט זה על זה, וכשאינן באויר